

Information literacy jako wsparcie procesu kształcenia w uczelni
– wyniki badań ankietowych w polskich bibliotekach akademickich

Sesja: Biblioteka w uczelni – wsparcie dla dydaktyki

dr Iwona Sójkowska
Politechnika Łódzka, Biblioteka
Stowarzyszenie EBIB

Biblioteka
Politechniki Łódzkiej

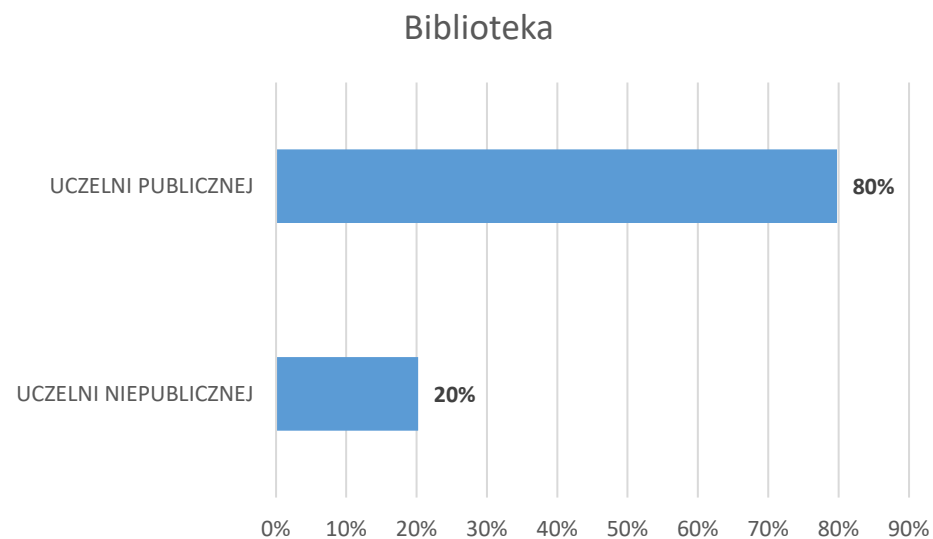

II KBSW, 18-20.06.2024 r., Poznań

Akademicka dydaktyka biblioteczna w Polsce – wyniki ankiety*

Wytypowano **284** biblioteki (131 uczelni publicznych i 153 uczelni niepublicznych) na podstawie rejestru POL-on – instytucje szkolnictwa wyższego – działające – publiczne i niepubliczne. Badanie przeprowadzono w terminie 18.11.2023-18.03.2024.

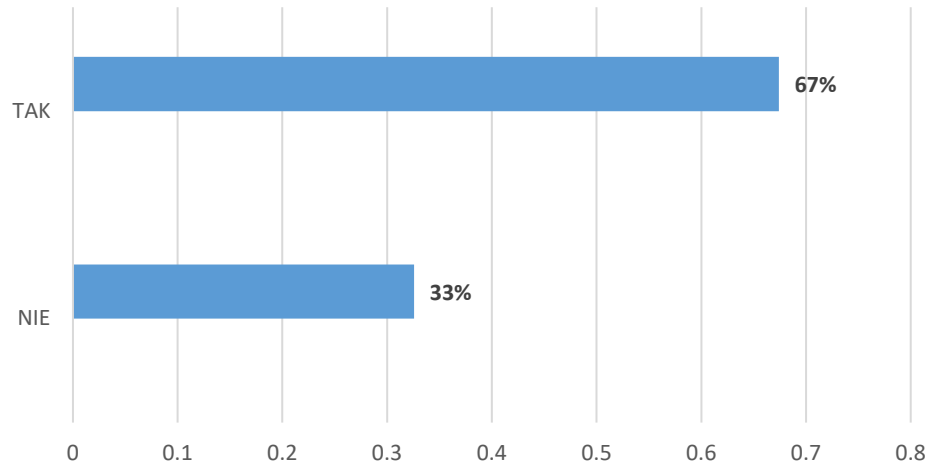
Uzyskano 89 odpowiedzi.

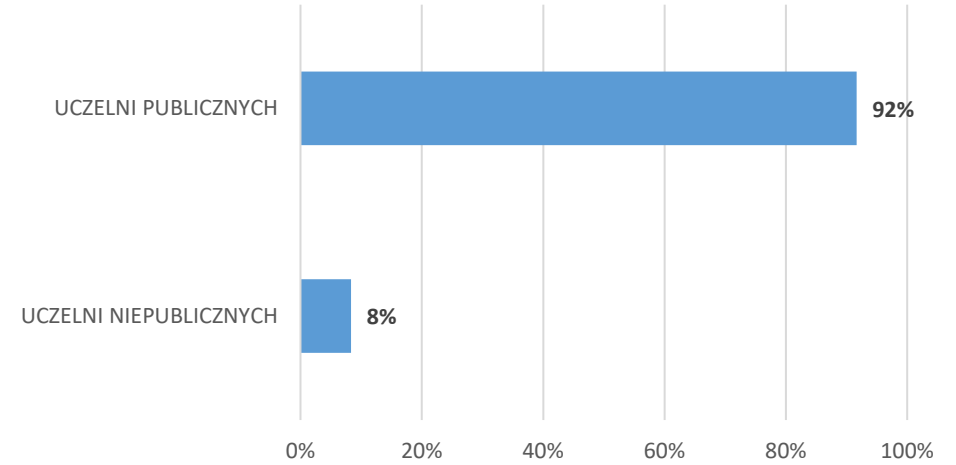

Akademicka dydaktyka biblioteczna w Polsce – wyniki ankiety

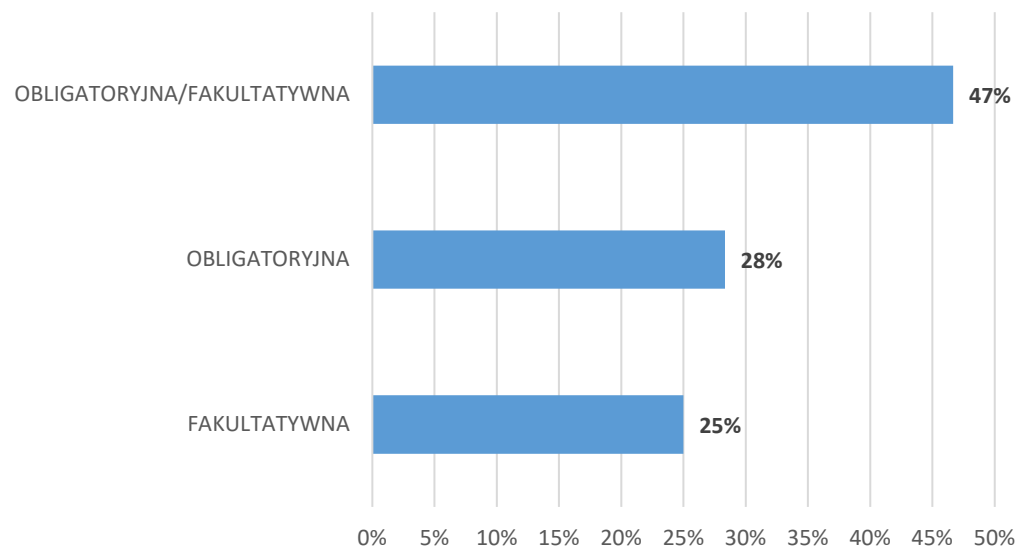
Czy biblioteka prowadzi dydaktykę?

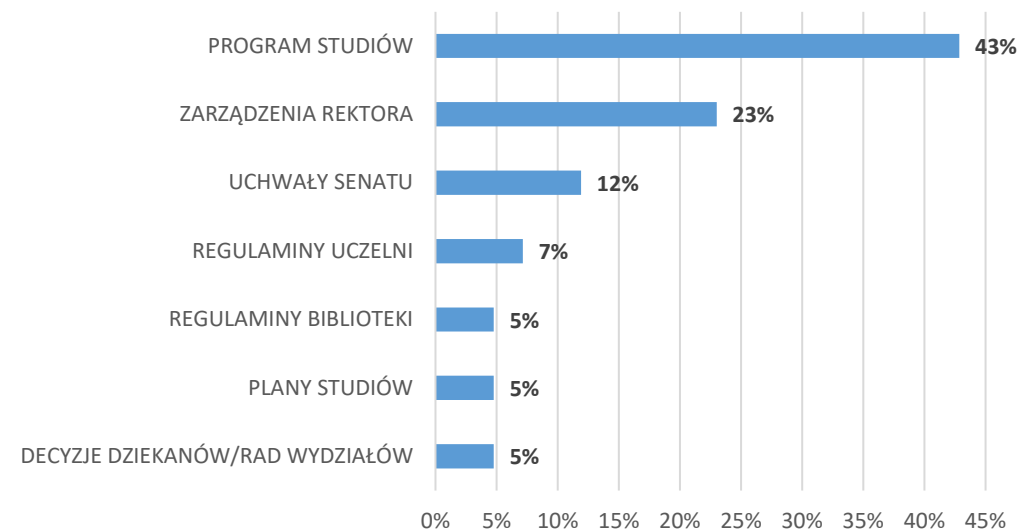
Biblioteki

Obligatoryjność/fakultatywność dydaktyki

Regulacje dotyczące dydaktyki

Co jest przedmiotem dydaktyki bibliotecznej?

Źródło: Internet Archive. <https://archive.org/details/QuestionMark>

Akademicka dydaktyka biblioteczna w Polsce – wyniki ankiety

Przedmioty obligatoryjne:

Szkolenie (Przysposobienie) biblioteczne / Kompetencje informacyjne; PL, EN

Wymiar 2 h

Informacja naukowa (+ normalizacyjna, patentowa); PL, EN

Wymiar 2-15 h

Medyczna informacja naukowa; PL, EN – biblioteki Uniwersytetów Medycznych

Wymiar 2-15 h

Akademicka dydaktyka biblioteczna w Polsce – wyniki ankiety

Przedmioty obowiązkowe:

Etyka naukowca dla doktorantów, 5 h wykład/ćwiczenia, zaliczenie: ćwiczenia, esej (Centrum Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Lubelskiej).

Naukometria i bibliometria w działalności naukowej dla doktorantów, 4 h zegarowe (~5,5 h), online (Biblioteka Główna Wojskowej Akademii Technicznej)

Ochrona własności intelektualnej, prawo autorskie i prawa pokrewne dla studentów analityki medycznej, 15 h (Biblioteka Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach)

Podstawy informacji naukowej i metodologii pisania prac seminarium dla studentów, 9 h (Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu)

Akademicka dydaktyka biblioteczna w Polsce – wyniki ankiety

Przedmioty fakultatywne (online/stacjonarnie)

- Wyszukiwanie cytowań w bazach danych; **Profile naukowców w bazach danych**; Publikowanie w otwartym dostępie dla pracowników (Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego),
- Writefull; **Pogotowie seminaryjne**; Mnemotechniki? To łatwe!; Wprowadzenie do efektywnego publikowania – dla doktorantów na zaliczenie (Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego),
- **Kompetencje informacyjne w walce z fałszywymi informacjami i spiskowymi teoriami dla studentów**; Szkolenia na temat otwartej nauki dla doktorantów i pracowników (Biblioteka Główna Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie),
- Strategie wyszukiwania; **Od kolebki do grobu, czyli źródła informacji biograficznej w BJ**; Księgozbiór podręczny Czytelni Informacji Naukowej, przydatny dla przekładoznawców / dla judaistów; **Zarządzanie danymi badawczymi, plan zarządzania danymi** (Biblioteka Jagiellońska);
- Prawo autorskie w praktyce (wybrane elementy ustawy o prawie autorskim, licencjach Creative Commons); Fałszywe informacje w nauce (Drapieżna nauka); Otwartość w nauce: otwarte programy publikowania, otwarte publikacje (Plan S), otwarte dane badawcze, otwarte licencje Creative Commons (CC); Darmowe narzędzia cyfrowe (tworzenie animacji, grafik, ankiet itd.); **Zasady ruchu w Internecie, czyli podstawy cyberbezpieczeństwa** (Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku)

Akademicka dydaktyka biblioteczna na świecie

Co jest przedmiotem zajęć?

USA (2018)	Izrael (2020)	Kanada (2018)
bazy danych online 94%	bazy danych online 99%	bazy danych online 92%
strategie wyszukiwania 88%	podstawy korzystania z biblioteki 90%	strategie wyszukiwania 86%
podstawy korzystania z biblioteki 84%	katalog/OPAC 80%	podstawy korzystania z biblioteki 85%
katalog/OPAC 77%	strategie wyszukiwania 79%	katalog/OPAC 74%
sieć WWW 67%	narzędzia do zarządzania bibliografią 58%	sieć WWW 67%
narzędzia do zarządzania bibliografią 51%	sieć WWW 30%	narzędzia do zarządzania bibliografią 63%

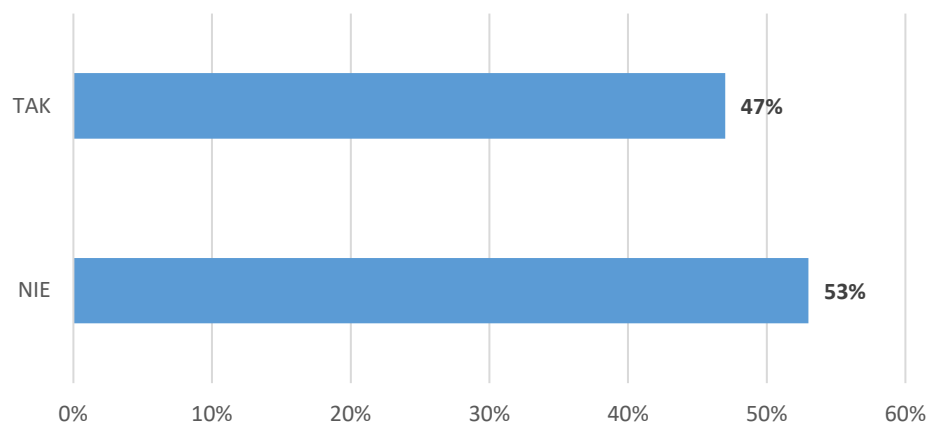
* Julien, H., Gross, M., & Latham, D. (2018). Survey of Information Literacy Instructional Practices in U.S. Academic Libraries. *College & Research Libraries*, 79(2), 179. doi: <https://doi.org/10.5860/crl.79.2.179>

** Aharoni, N., Julien, H., & Nadel-Kritz, N. (2020). Survey of information literacy instructional practices in academic libraries. *Journal of Librarianship and Information Science*, 52(4), 964-971. <https://doi.org/10.1177/0961000619891762>

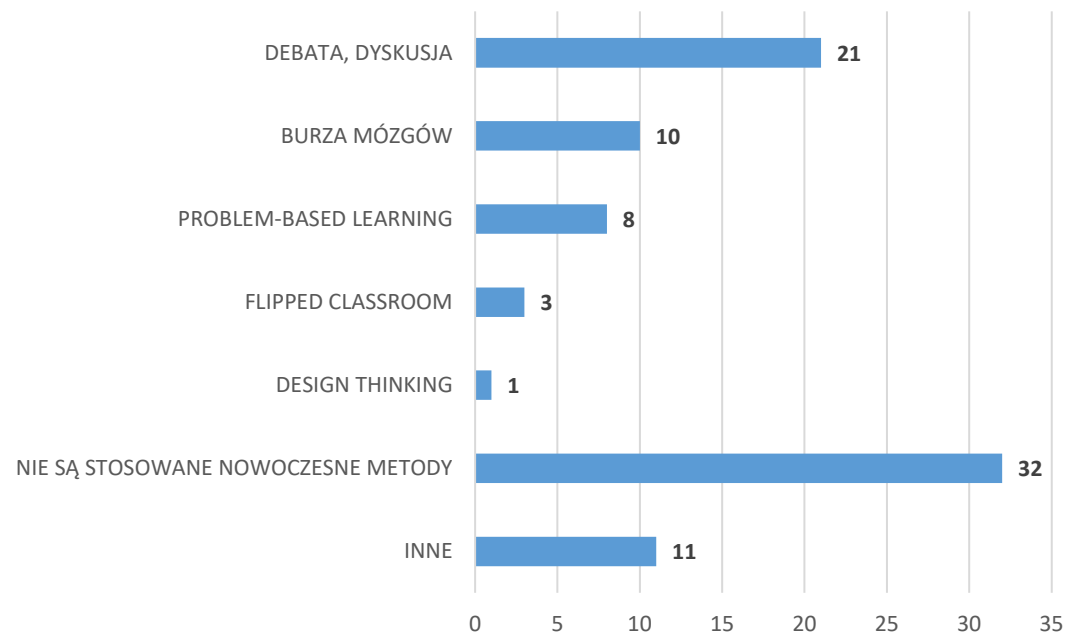
*** Polkinghorne, S., & Julien, H. (2018). Treading Water: Results from the Longitudinal Study of Information Literacy Instruction in Canadian Academic Libraries. *Canadian Journal of Information and Library Science* 42(1), 69-93. <https://www.muse.jhu.edu/article/717388>.

Czy w nauczaniu stosowane są nowoczesne metody?

Metody w nauczaniu

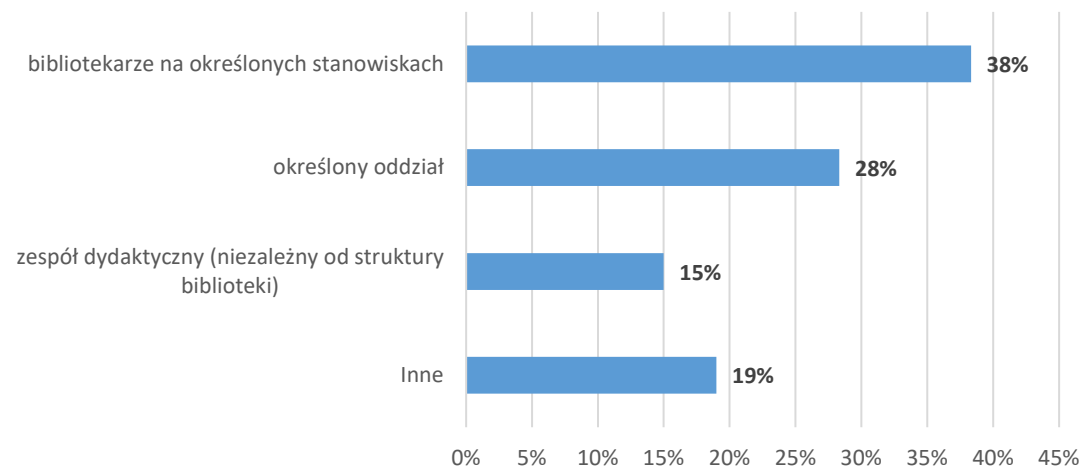

Inne metody stosowane w dydaktyce:

- quizy, testy, sieciowe escape room'y,
- metody projektowe, warsztatowe,
- nauczanie z wykorzystaniem cyklu Kolba.

Kto prowadzi dydaktykę?

np. w BUW stanowisko pełnomocnika Dyrektora BUW ds. edukacji informacyjnej i komunikacji naukowej – koordynacja i prowadzenie dydaktyki.

Akademicka dydaktyka biblioteczna na świecie

Badania przeprowadzone wśród amerykańskich*, izraelskich** i kanadyjskich*** bibliotekarzy, zatrudnionych w bibliotekach uniwersyteckich:

Umiejętność korzystania z informacji jest powszechnie rozumiana jako kluczowa podstawa sukcesu w życiu codziennym, w miejscu pracy i w zaangażowaniu obywatelskim....

Kto prowadzi zajęcia?

USA (2018)	Izrael (2020)	Kanada (2018)
bibliotekarze świadczący usługi informacji naukowej 63%	bibliotekarze świadczący usługi informacji naukowej 71%	bibliotekarze świadczący usługi informacji naukowej 64%
bibliotekarze na stanowiskach dydaktycznych 55%	inni bibliotekarze 30%	bibliotekarze na stanowiskach dydaktycznych 35%
inni bibliotekarze 28%	bibliotekarze na stanowiskach dydaktycznych 15%	inni bibliotekarze 31%
inni pracownicy 12%		inni pracownicy 19%

* Julien, H., Gross, M., & Latham, D. (2018). Survey of Information Literacy Instructional Practices in U.S. Academic Libraries. *College & Research Libraries*, 79(2), 179.

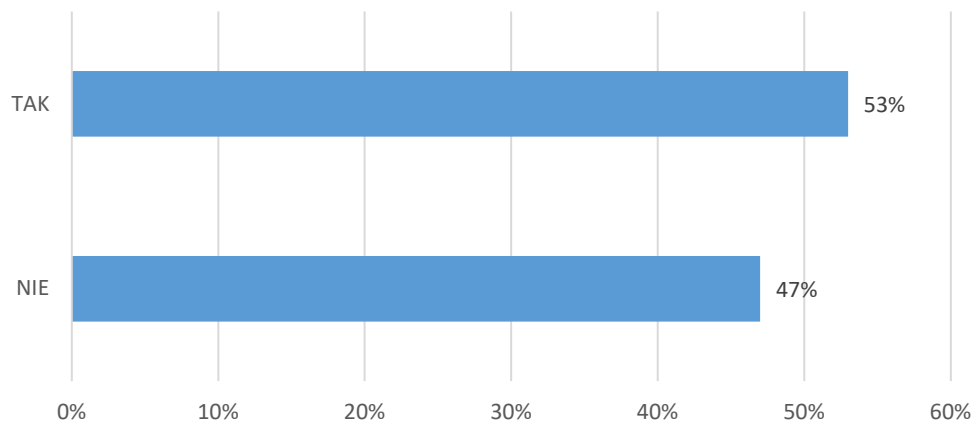
<https://doi.org/10.5860/crl.79.2.179>

** Aharony, N., Julien, H., & Nadel-Kritz, N. (2020). Survey of information literacy instructional practices in academic libraries. *Journal of Librarianship and Information Science*, 52(4), 964-971. <https://doi.org/10.1177/0961000619891762>

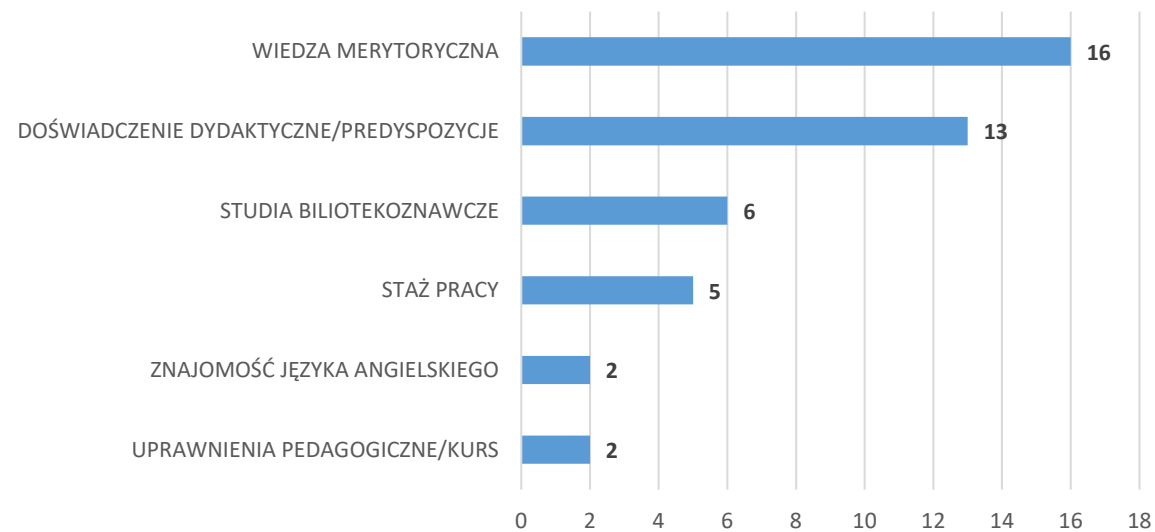
*** Polkinghorne, S., & Julien, H. (2018). Treading Water: Results from the Longitudinal Study of Information Literacy Instruction in Canadian Academic Libraries. *Canadian Journal of Information and Library Science* 42(1), 69-93. <https://www.muse.jhu.edu/article/717388>.

Czy od prowadzących dydaktykę wymagane są określone kwalifikacje?

Wymagania kwalifikacyjne

Akademicka dydaktyka biblioteczna na świecie

Bibliotekarz jako nauczyciel (badanie wśród amerykańskich bibliotekarzy)*:

- nie do końca akceptuje taką rolę (bibliotekarz-dydaktyk różni się od nauczyciela na wydziale),
- postrzega dydaktykę jako obowiązek, ale dostrzega szereg obowiązków, które wykonuje, a które nie są związane z dydaktyką),
- odczuwa brak wsparcia rozwoju zawodowego w zakresie umiejętności pedagogicznych oraz budowania tożsamości siebie jako nauczyciela.

Wnioski

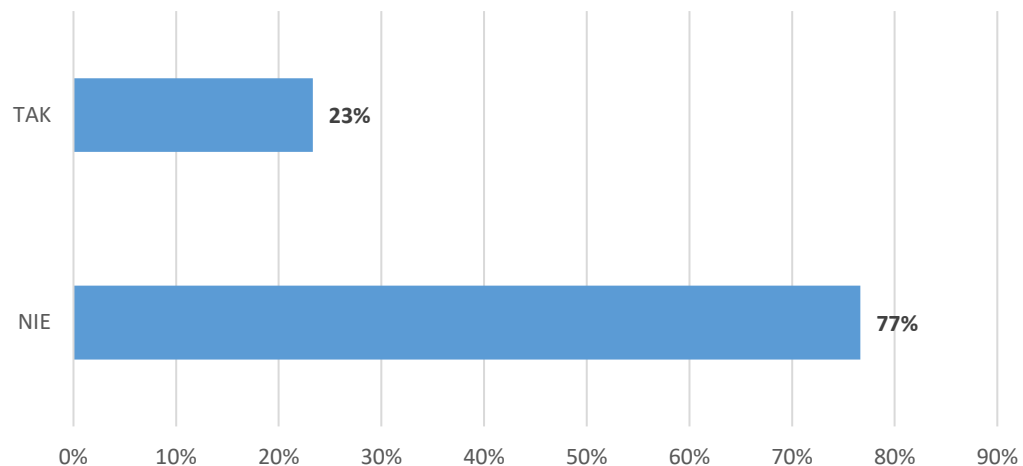
Konieczne wydaje się:

- kształtowanie osobowości dydaktycznej (ale także zachowanie autentyczności),
- nabycie umiejętności autorefleksji,
- postrzeganie siebie jako eksperta w zakresie information literacy,
- zwrócenie uwagi na przygotowanie do bycia nauczycielem na etapie kształcenia zawodowego.

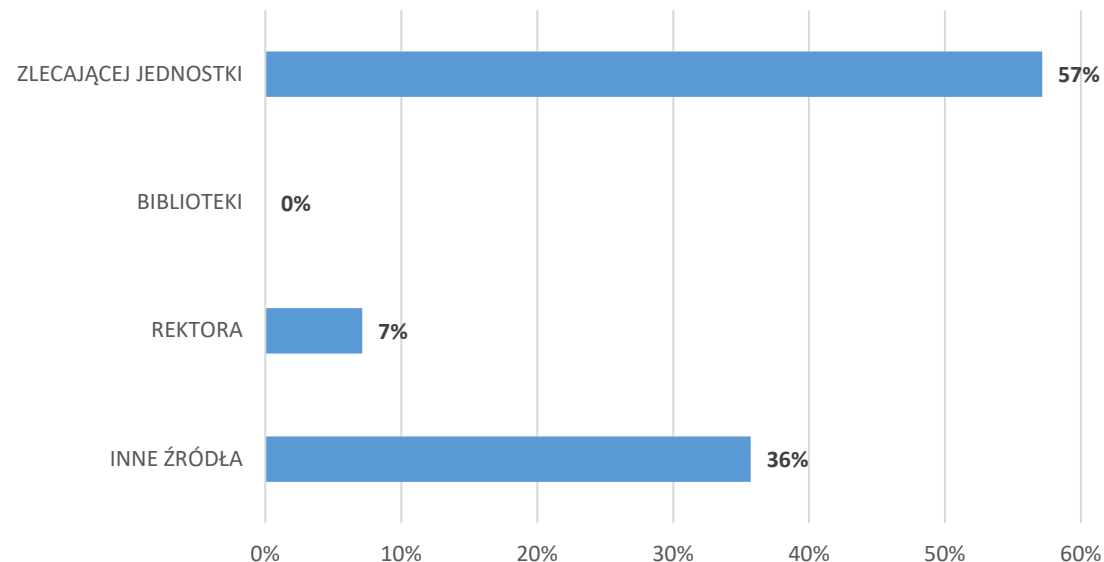
*Azadbakht, E. S. (2021). The Many Faces of Instruction: An Exploration of Academic Librarians' Teaching Personas. *Communications in Information Literacy*, 15(1), 57–74.
<https://eric.ed.gov/?id=EJ1306169>.

Wynagrodzenie za godziny dydaktyczne

Wynagrodzenia z budżetu

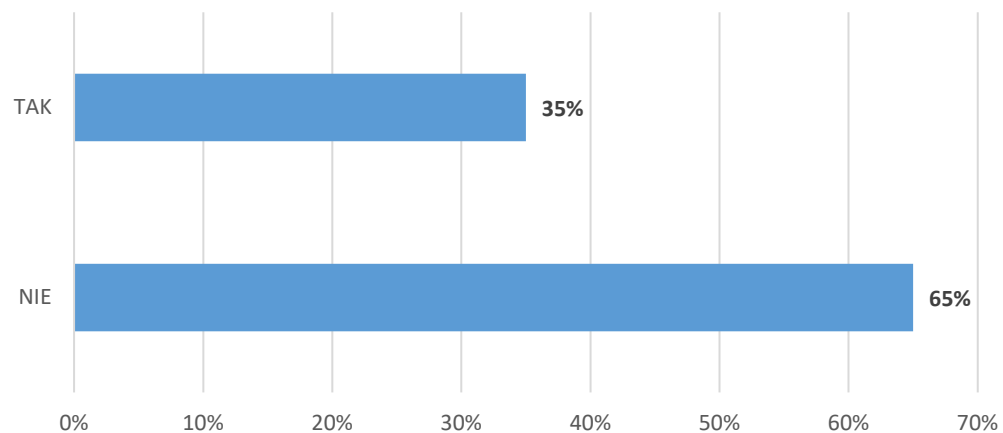

Wśród 14 bibliotek, w których wypłacane jest wynagrodzenie za prowadzenie zajęć, 12 to biblioteki uczelni publicznych, a 2 to biblioteki uczelni prywatnych:

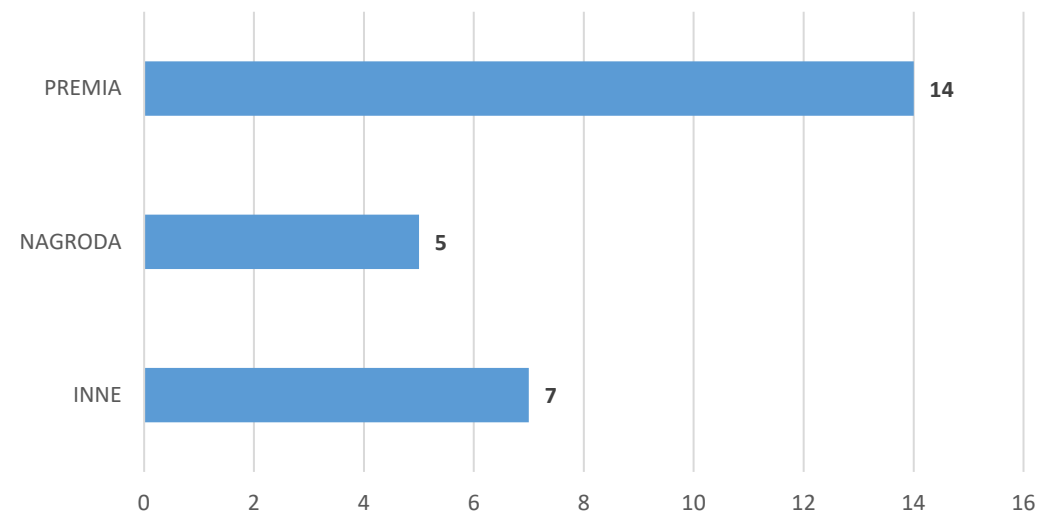
- zajęcia obowiązkowe - 3 biblioteki
- zajęcia fakultatywne - 3 biblioteki
- zajęcia obowiązkowe/fakultatywne - 8 bibliotek.

Czy prowadzący zajęcia są w jakikolwiek sposób docenieni?

Gratyfikacja za dydaktykę

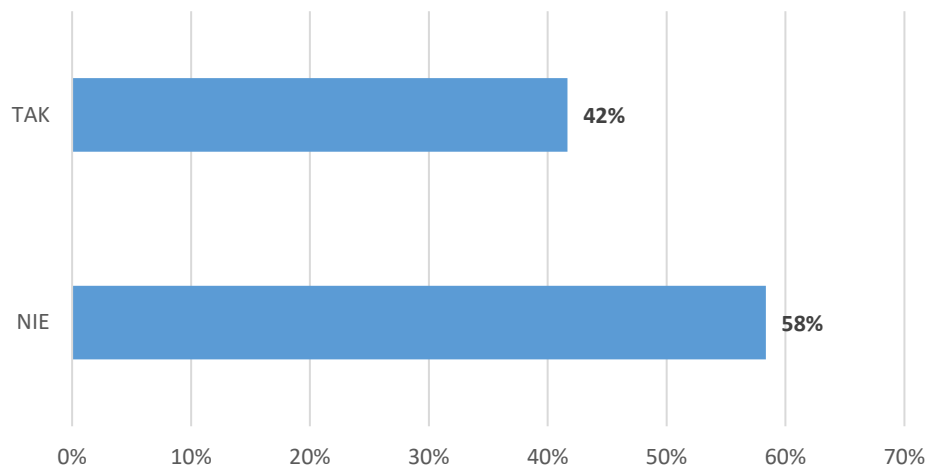
Akademicka dydaktyka biblioteczna w Polsce – wyniki ankiety

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (Biblioteka UEW): co do zasady ciężar dydaktyczny zawsze spoczywał na osobach zdolnych do jego podźwignięcia, wybieranych spośród całej załogi biblioteki - nigdy nie był to określony oddział lub wydzielony zespół (...).

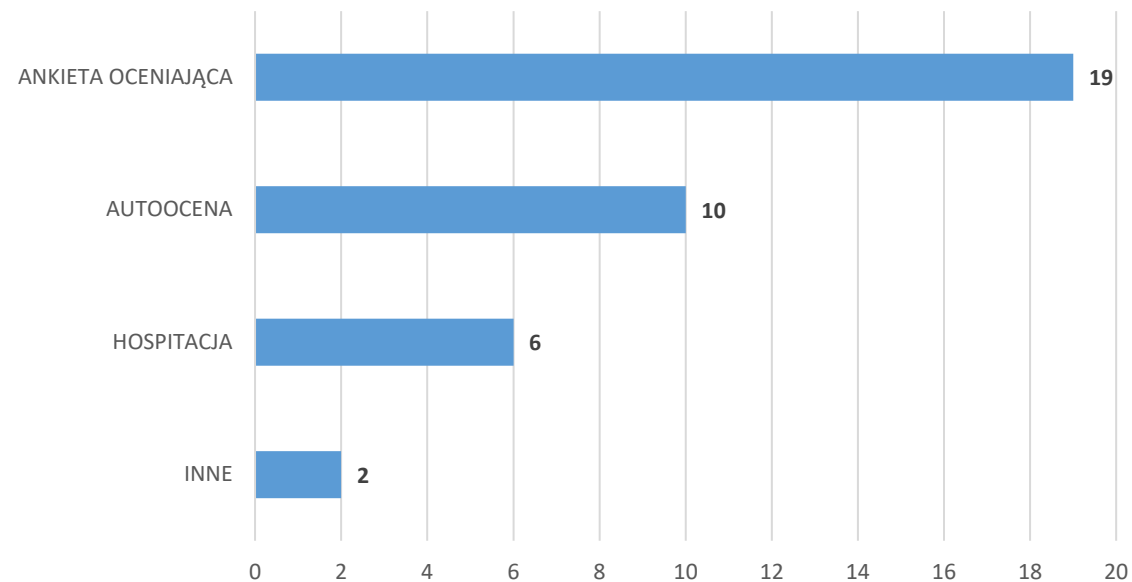
Wyróżnieniem dla bibliotekarzy jest możliwość awansu na najwyższe (niekierownicze) stanowiska w bibliotece. Awans mogą otrzymać wyłącznie osoby aktywnie zaangażowane w działalność edukacyjną biblioteki.

Czy dydaktyka biblioteczna podlega ewaluacji?

Metody ewaluacji dydaktyki bibliotecznej

Akademicka dydaktyka biblioteczna w Polsce – wyniki ankiety

W jaki sposób, poza prowadzeniem dydaktyki, wspieramy proces kształcenia w uczelni:

- pakiety informacyjne dla PKA i innych komisji akredytacyjnych
- współpraca z wydziałami w kształtowaniu księgozbioru dydaktycznego,
- opracowanie i udostępnianie samokształceniowych kursów e-learningowych,
- udział w wydarzeniach edukacyjnych np. drzwi otwarte na uczelni, Festiwal Nauki Techniki i Sztuki,
- tworzenie Dydaktycznej Biblioteki Cyfrowej z publikacjami niezbędnymi dla studentów w procesie kształcenia (Biblioteka Politechniki Śląskiej, dydaktyka fakultatywna),
- rejestrowanie i udostępnianie materiałów dydaktycznych poprzez Bazę Wiedzy, przy współpracy z jednostkami uczelni (Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, dydaktyka fakultatywna),

W jaki sposób, poza prowadzeniem dydaktyki, wspieramy proces kształcenia w uczelni:

- współpraca z działem kształcenia (Biblioteka Politechniki Morskiej, dydaktyka obowiązkowa i fakultatywna),
- uczestnictwo w komisji ds. jakości kształcenia (Centrum Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Lubelskiej, dydaktyka obowiązkowa i fakultatywna),
- konsultacje z władzami uczelni odpowiedzialnymi za procesy dydaktyczne oraz z dydaktykami w zakresie włączania zasobów biblioteki w proces dydaktyczny; *wszelkie dokumenty strategiczne opracowywane przez Uczelnię i dotyczące dydaktyki powinny zawierać odwołania do zasobów bibliotecznych - jeśli tak nie jest, interweniujemy - najczęściej skutecznie* (Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, dydaktyka obowiązkowa i fakultatywna),
- udział w projektach naukowo-dydaktycznych:
 - Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego udział w **Sojuszu 4EU+** i współtworzenie (z partnerami z zagranicznych uczelni) szkoleń dla doktorantów m.in. na temat otwartej nauki, (dydaktyka fakultatywna);
 - Biblioteka Politechniki Krakowskiej prowadzenie zajęć stacjonarnych i zdalnych w **International School of Engineering** oraz w ramach projektów, np. serie webinarów dla nauczycieli akademickich (dydaktyka obowiązkowa i fakultatywna),
 - Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej współprowadzenie przedmiotu **Searching and Sharing of Knowledge** dla studentów II stopień Wydziału Inżynierii Budowlanej Hydrotechniki i Inżynierii Środowiska;
 - Biblioteka Politechniki Łódzkiej współtworzenie materiałów dydaktycznych w międzynarodowym projekcie „**Educate4Green**”; współprowadzenie przedmiotu Projekt badawczy (dydaktyka obowiązkowa i fakultatywna).

Trendy w dydaktyce w ostatnich 5 latach:

- wzrost zainteresowania dydaktyką głównie wśród dyplomantów oraz kadry uczelni,
- wzrost zainteresowania dydaktyką stacjonarną oraz indywidualnym instruktążem,
- rozwój zdalnej dydaktyki synchronicznej i asynchronicznej z wykorzystaniem metod aktywizacji uczestników,
- wzrost zapotrzebowanie na zajęcia prowadzone w języku angielskim,
- nowe przedmioty w ofercie dydaktycznej,
- udział bibliotekarzy w projektach dydaktycznych w uczelni,
- współprowadzenie przedmiotów kierunkowych,
- ...

Wnioski:

1. **Dydaktyka pozostaje ważnym zadaniem bibliotek akademickich**
67% ankietowanych prowadzi dydaktykę, 63% organizatorami dydaktyki są biblioteki.
2. **Stosowanie nowoczesnym metod dydaktycznych nie jest standardem** (53% ich nie stosuje).
3. **Gratyfikacja za prowadzenie zajęć nie jest standardem** (stosowana tylko w 35% bibliotek).
4. Mimo Ustawy 2.0 **dydaktyka często pozostaje przypisana do stanowisk** (w 38% bibliotek).
5. **Ewaluacja zajęć nie jest standardem** (brak oceny zajęć w 58% bibliotek).
6. Badająca, jak i respondenci **nie odnieśli się do zagadnienia AI** w dydaktyce bibliotecznej...

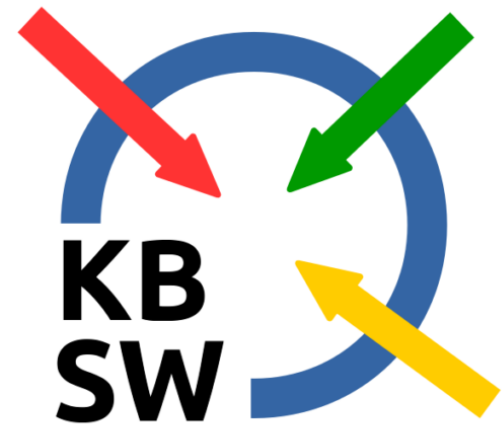

W jakim kierunku powinniśmy rozwijać wsparcie bibliotek w procesie kształcenia?
Zapraszam do dyskusji...

Źródło: Pixabay. <https://pixabay.com/pl/illustrations/zarejestruj-kierunku-dla-dzieci-2792576>

Panel dyskusyjny Biblioteka w uczelni – wsparcie dla dydaktyki

Moderator: Bogumiła Urban, Dyrektor Biblioteki Uniwersytetu WSB Merito Chorzów

Eksperti:

- Łukasz Jeszke, Biblioteka Politechniki Poznańskiej
- Barbara Małuszyńska, Centrum Rozwoju Szkół Wyższych Merito
- prof. UAM dr hab. Małgorzata Rosalska, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Żaneta Szerksznis, Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu
- dr Zuzanna Wiorogórska, Pełnomocniczka Dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie ds. edukacji informacyjnej i komunikacji naukowej; Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego